

Utlåtande 2003:133 RV (Dnr 011-3664/2002)

**Åtgärder för att förbättra valsäkerheten vid allmänna val
i Stockholm i anledning av det konstaterade
socialdemokratiska valfusk**

Motion av Kristina Axén Olin och Rolf Könberg (båda m) (2002:59)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Att-satsen om att inrätta demokratiberedningen redan 1 januari 2003 anses besvarad.
2. Att-satsen om att erbjuda samtliga förtroendevalda i Stockholms stad en grundläggande demokratiutbildning anses besvarad.
3. I övrigt avslås motion 2002:59 av Kristina Axén Olin och Rolf Könberg (båda m).

Föredragande borgarrådet Leif Rönngren anför följande.

Motionens innehåll

Kristina Axén Olin och Rolf Könberg (båda m) har skrivit en motion som dels ifrågasätter huruvida socialdemokratiska valarbetare följt de regler och praxis som gäller röstförfarande vid allmänna val, dels resonerar motionärerna om den socialdemokratiska arbetarekommunens inre angelägenheter, *bilaga 2*.

Motionen tar upp ett antal förslag om förbättringar i valsäkerheten såsom förändringar i valsystemet, arbetssättet i stadshuset och vilka regler som bör gälla vid majoritetsskiftet och frågor kring det demokratiska systemet och hur det kan utvecklas.

Remisser

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret, valnämnden, demokratiberedningen och stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Skarpnäck och Skärholmen samt Länsstyrelsen.

Valnämnden beslöt att godkänna tjänsteutlåtandet från valnämndens kansli, vilket berör de valtekniska och formella aspekterna i motionen, såsom antalet valkretsar och valobservatörer. Kansliet hänvisar till att antalet valkretsar skall skapa en rimlig balans mellan önskemålen om en lokal förankring och en tillfredsställande proportionalitet mellan partierna. När det gäller valobservatörer är vallokaler i Sverige öppna för allmänheten. Ett exempel på detta är internationella handikapprörelsen som följde valet 2002 för att se om tillgängligheten för funktionshindrade var tillfredsställande.

Stadsledningskontoret anser i sitt tjänsteutlåtande att frågorna i hög grad berör de uppgifter som den nyinrättade demokratiberedningen har att behandla enligt sin instruktion. Skilda valdagar riskerar att minska valdeltagandet varför kontoret anser att frågan saknar aktualitet. Kommunala nyval är inte att rekommendera. Frekventa maktskiftet skulle verka i motsatt riktning än vad motionärerna åsyftar och skapa instabilitet och dålig kontinuitet.

Demokratiberedningen ansåg att att-satsen om inrättandet av beredningen var besvarad och likaså ansåg beredningen att-satsen om att erbjuda en grundläggande demokratiutbildning som bevarad. I övrigt beslutade beredningen att avslå motion 2002:59 av Kristina Axén Olin och Rolf Könberg.

Stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Skarpnäck och Skärholmen väljer att inte yttra sig över motionen.

Länsstyrelsen har en skyldighet att, om handlingarna från valnämnden är ofullständiga eller bristfälliga, begära att de kompletteras. Länsstyrelsen ska också begära in uppgifter om varför handlingarna är i bristfälligt tillstånd. Finns misstankar om valfusk ligger det i länsstyrelsens utredningsskyldighet att initiera en utredning. Länsstyrelsen kan inte på eget initiativ ta upp denna fråga och få den prövad av valprovsnämnden.

I övrigt anser länsstyrelsen att motionen till stor del tar upp frågor som inte i huvudsak berör länsstyrelsens roll som valadministrativ myndighet och finner att de inte föranleder några särskilda kommentarer.

Mina synpunkter

Att värna och utveckla demokratin är en av våra viktigaste uppgifter som förtroendevalda. Hur vi handhar de demokratiska institutionerna visar inför medborgarna vår respekt och tilltro till systemet. Därför är det av största vikt att de frågor som motionärerna tar upp behandlas korrekt och i sitt rätta sammanhang. Den debatt och den diskussion som förts i samband med 2002 års val, bör tas på största allvar och är ett ansvar för oss alla. Att övrigt kommentera det som motionärerna lyfter in i sin motion som refererar till kvällspressens syn på frågan, finner jag inte vara relevant och inte en sak för kommunfullmäktige att ta ställning till.

Motionen tar upp en del förslag om förbättringar i valsäkerheten som jag har följande kommentarer kring.

Skilda valdagar

Utifrån den forskning som är gjord kring frågan om huruvida skilda valdagar, stärker och utvecklar den kommunala demokratin, finns få säkra slutsatser om effekterna blir de ovan nämnda. Dock finns det skäl att tro att skilda valdagar leder till att valdeltagandet sjunker. Högt valdeltagande har ett centralt demokrativärde. Ett av argumenten i motionen för skilda valdagar är att de skulle tvinga stockholmarna att intressera sig för kommunalpolitiken. Vi vet redan idag inom vilka grupper som intresset för politik och valdeltagande är högt respektive lågt. Dessa samvarierar starkt med t.ex. utbildningsnivå och ekonomisk status. Det som i framtiden behöver göras är att ytterligare höja motivationen bland medborgarna där valdeltagande är lågt. Vår uppgift som politiker är att kommunicera vår politik under mandatperioden och utveckla den kommunala demokratin så att alla valen till de olika parlamenten i Sverige känns angelägna och viktiga. Skall skilda valdagar fungera måste en rad andra åtgärder och förändringar komma till stånd om resultatet skall bli de önskade, nämligen att de kommunalpolitiska frågorna får en mer framträdande roll och medborgarna engagerar sig i den lokala politiken i högre grad än idag.

Kommunala nyval

Som stadsledningskontoret resonerar i sitt tjänsteutlåtande finns det risk att kommunala nyval skulle försämra stabiliteten och kontinuiteten i kommunalpolitiken om möjligheten till kommunala nyval fanns. Samtidigt finns exempel på problem med att skapa och hålla samman icke traditionella majoriteter. Här kan möjligheten att upplösa fullmäktige och utlysa nyval utgöra ett alternativ. Jag är inte beredd att ta ställning till detta utifrån de

Jag är inte beredd att ta ställning till detta utifrån de kunskaper vi har idag, utan frågan bör utredas ytterligare.

Min åsikt är att mycket kommer an på de olika politiska partiernas förmåga till lyhördhet, öppenhet och förmåga till samarbete. Den nuvarande utredningen om stadens politiska organisation har som ett av sina uppdrag att föreslå åtgärder som förbättrar det politiska systemet. Den ska även, så långt som det är möjligt, komma till konsensus i dessa viktiga frågor. Ett första steg är alltså att börja med oss själva.

Opolitisk instans för valprovning

Det demokratiska systemets grundläggande uppbyggnad och spelregler bör regleras genom lag och således beslutas av riksdagen. Folkvalda representanter är lika väl skickade som juridisk expertis att handlägga dessa frågor. Att utgå från att ett eller flera partier skulle vara beredda att överse med valfusk som gynnar det egna partiet, känns oerhört cyniskt och osannolikt. De valda revisorerna i olika parlament visar med all tydlighet att förtroendevalda representanter kan agera sakligt, opåverkade av partitillhörighet på denna typ av uppdrag.

Valresultatet skall återspeglas i fullmäktige

Varje valsysteem innehåller element som gynnar eller missgynnar olika partier. Det finns spärrar mot små partier, majoritetsval, proportionella val, system med utjämningsmandat och valkretsarnas storlek. Det är viktigt att beslut om förändringar fattas på principiella grunder, är hållbara över tiden och har legitimitet hos medborgarna.

Kommunala folkomröstningar

Nuvarande lagstiftning ger kommunerna rätt att besluta om rådgivande folkomröstningar. Det s.k. folkinitiativet ger medborgarna rätt att om 5 procent av dem som är röstberättigade önskar, kan de väcka förslag om folkomröstning. Diskussioner förs om en förstärkning av folkinitiativet utifrån att det varit svårt för medborgarna att få gehör för de initiativ som tagits om folkomröstningar. Endast 15 omröstningar har genomförts trots 60 initiativ. Det är inte trovärdigt att ha ett så klen instrument för medborgarnas påverkan. Det borde bli svårare för fullmäktige att vägra ordna folkomröstningar.

Frågan om beslutande folkomröstningar är problematisk och riskerar att skapa en otydlighet. Valdeltagande vid folkomröstningar är vanligtvis lägre än vid allmänna val. När det gäller beslutande folkomröstningar, kan det innebära att möjligheten att utkräva ansvar vid allmänna val försvagas och att opinioner som inte har folkmajoritetens stöd får ett oproportionellt stort inflytande.

Möjligheten till kommunala folkomröstningar bör utredas vidare. Målsättningen måste vara att stärka medborgarnas inflytande. Huruvida dessa skall vara beslutande eller rådgivande, och kring vilka frågor som folkomröstningar är lämpliga, måste vägas in.

Demokratiberedningen

Beslut om att inrätta en demokratiberedning togs på kommunstyrelsen den 19 mars 2003. Första möte i beredningen hölls den 29 april 2003.

Kommunala observatörer

I Sverige är vallokalerna öppna för allmänheten och av den anledningen behöver inte valobservatörer bjudas in formellt. Den organisation eller det parti som vill kan följa processen i vallokalerna. Den internationella handikapprörelsen följde valet i Stockholm 2002 för att utröna om tillgängligheten för funktionshindrade var tillfredsställande. Av den anledningen finns det ingen anledning att formalisera frågan då man kan anse att motionärernas önskan redan är tillgodosedd.

Grundläggande demokratiutbildning

KF/KS kansli erbjuder grundläggande utbildning till förtroendevalda inför en ny mandatperiod. Därutöver genomför de olika förvaltningarna utbildning för sina ledamöter. Integrationsförvaltningen har dessutom varit ansvariga för demokrativerksamheter, varav vissa är utbildningar som riktar sig till förtroendevalda och framförallt nyvalda ledamöter. Dessa utbildningar innehåller frågor om lagstiftning, den parlamentariska demokratin och integrationsarbete. Utöver stadens ansvar, har de enskilda partierna som uppgift att ge sina förtroendevalda utbildning kring dessa frågor. Mer kan givetvis göras på detta område och den nyinrättade demokratiberedningen kan ta initiativ till att kunskapen och insikten om förtroendedemokrati frågor hos de förtroendevalda ökar.

Stopp för retroaktiva beslut

Alla medborgare i staden känner sig givetvis inte nöjda över det resultat om utföll vid valet 2002. Inte heller de partier som hamnade i oppositionsrollen som en konsekvens av resultatet. Att samma personer och partier inte känner sig nöjda med den politik som nuvarande majoritet bedriver är inte förvånande. På vilka grunder och vilka frågor som avgör när medborgarna gör sitt val kan vara svårt att utläsa av valresultatet. Den majoritet som fått förtroende att leda staden, måste gemensamt driva de frågor som har varit prioriterade både åren innan och under valåret.

I exemplet som tas upp i motionen om ombildning av hyresrätter till bostadsrätter var argumentationen under valrörelsen tydlig från flera partier i majoriteten. Efter valet gällde det att fatta ett beslut som tydligt och klart gick att följa i denna fråga. Alla beslut som var fattade vid köpestämman innan valet den 15 september skulle verkställas. I alla andra fall hade förhandlingar och diskussioner kommit olika långt. Att försöka ta reda på vilka som "nästan" hade blivit klara och som borde få köpa sina hyresrätter, bedömde vi som omöjligt. Vi bestämde att sätta gränsen vid de ovan nämnda, vilket var det som vi ansåg mest rättvist och som minskade risken för att godtyckliga beslut fattades.

I dialog med medborgarna, övriga partier och intressenter kan respekten för de politiska besluten ändå upprätthållas. Precis som motionärerna tar upp måste den demokratiska diskussionen förnyas och fördjupas och demokratiberedningen och utredningen "Demokrati och ledarskap" (stadens politiska organisation, SPO) kan bli två verkningsfulla instrument i detta sammanhang. Nya metoder och former för beslutsfattande behövs för att utveckla och fördjupa demokratin.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* (m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. bifalla motionen samt
2. därutöver anför följande.

Det finns en stor skillnad i praktisk demokratisyn mellan de borgerliga och socialdemokraterna och den handlar om vem som skall bestämma. Socialdemokraterna har sedan decennier tillbaka uppfattningen att politiker på såväl lokal som riksnivå

sedan decennier tillbaka uppfattningen att politiker på såväl lokal som riksnivå skall ta besluten åt medborgarna och för att kunna verkställa alla de beslut som känns nödvändiga måste skatten vara så hög som möjligt. Följdriktigt är Sverige världsmästare i skattetryck, en bit över 50 procent. En så hög skattenivå innebär med nödvändighet att den enskilda människans eller familjens utrymme för egna beslut i vardagen är förhållandevis liten.

En liberal linje däremot är att skatten skall vara så låg som möjligt för att ge medborgarna stort inflytande över den egna tillvaron. De verksamheter som organiseras med utgångspunkt från politiska beslut skall så långt möjligt byggas på ett sådant sätt att valfrihet för den enskilda uppnås. Det kan exempelvis gälla val av skola, barnomsorg eller äldreomsorg.

Det är utifrån dessa grundläggande principer som socialdemokraternas agerande i samband med förra årets valrörelse skall ses och varför partiet med enfaset motsätter sig att förslag till reformer. Socialdemokraterna är i grunden emot lokala folkomröstningar, skilda valdagar, möjlighet till nyval och att inrätta en opolitisk instans för valprovning.

Efterdyningarna av valet i september 2002 visar att vårt valsystem har uppenbara brister. Det är fastslaget att valfusk förekom genom ombudsröstning i flera fall. Mest flagrant var det socialdemokratiska mötet på ett äldreboende i Hässelby där de boende uppmanades att ta med sig röstkortet för att ombudsrösta i anslutning till sammankomsten. Detta agerande har nu lett till åtal för de inblandade socialdemokraterna. Rättegången inleddes förra veckan men fick skjutas framåt i tiden därför att en av de åtalade suttit som nämndeman i mål som den nu aktuella domaren varit ansvarig för. Det fanns således en jävssituation.

Förra höstens händelser sätter fingret på ett problem som måste lösas. Det är inte demokratiskt tillfredsställande att det inte finns någon instans som kan gå in och granska genomförande av ett val och sammanställda valresultat. Att det socialdemokratiska valfusket i Stockholm förra hösten har föranlett regeringen att tillståta en utredning kring hur ombudsröstning skall handläggas i framtiden är väl bra. Men den löser knappast problemen med ett antal svagheter i valsystemet som så tydligt framkom efter förra årets val. Ett första steg i att öka rättssäkerheten i röstförfarandet borde vara att upprätta en oberoende valinspektion.

Så länge kommunal- och landstingsvalen genomförs parallellt med valet till riksdagen kommer de två kommunala valen få en undanskymd roll. Detta problem är särskilt tydligt i Stockholm och den övriga regionen eftersom Stockholm naturligt blir arenan för den rikstäckande valrörelsen. Den massmediala situationen i stockholmsregionen förstärker detta faktum då frånvaron av lokal press i traditionell bemärkelse gör att den lokala valrörelsen får för lite uppmärksamhet. Enligt vår bedömning är detta ett reellt hot mot demokratin. Om vi i framtiden ändrar princip och skiljer valdagarna åt kommer lokala frågor att med automatik få större utrymme i debatten. Tillräckligt för att socialdemokraterna starkt motsätter sig skilda valdagar för att de vill få draghjälp av den rikstäckande valrörelseapparaten. De slipper också fokus på för partiet tråkiga diskussioner om exempelvis valfusk, skatteutjämning, negativ tillväxt, biltullar eller hur den socialdemokratiska regeringen inte ger resurser till ny

växt, biltullar eller hur den socialdemokratiska regeringen inte ger resurser till ny infrastruktur i stockholmsregionen.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens förslag och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Att-satsen om att inrätta demokratiberedningen redan 1 januari 2003 anses besvarad.
2. Att-satsen om att erbjuda samtliga förtroendevalda i Stockholms stad en grundläggande demokratiutbildning anses besvarad.
3. I övrigt avslås motion 2002:59 av Kristina Axén Olin och Rolf Könberg (båda m).

Stockholm den 5 november 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
KRISTINA AXÉN OLIN

Leif Rönngren

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin och Kristina Alvendal* (alla m) och *Lotta Edholm och Ann-Katrin Åslund* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. ej tillskriva riksdagen och hemställa om att besluta om skilda valdagar
2. tillskriva riksdagen och hemställa om att riksdagen beslutar att se över vallagens formulering av vem som får budrösta.
3. i övrigt bifalla att-satserna i motion 2002:59 av Kristina Axén Olin och Rolf Könberg (båda m)
4. därutöver anför följande.

I det föregående valet fick vi uppleva skrämmande exempel på synen på demokrati bland aktiva socialdemokrater. Att manipulera med röstningen på så vis som påvisats i samband med valet är inte bara en demokratisk förlust. Genom sitt agerande har socialdemokratiska valarbetare aktivt bidragit till att ta ifrån enskilda personer deras möjlighet till samma rättigheter som andra i samhället: en person, en röst. Därutöver har det klandervärda agerandet öppnat dörren för ytterligare förakt mot demokrati och

det klandervärda agerandet öppnat dörren för ytterligare förakt mot demokrati och demokratiska processer på ett mycket oroväckande sätt.

Att det konstaterats om att valfusk har begåtts är beklagligt men det är samtidigt positivt att det äntligen kommit upp i ljuset. Det visar på behovet av att arbeta för en demokratisering av samhället på alla plan. Vi Kristdemokrater anser att det de förslag som finns i motionen till allra största del är bra och skulle medverka till en ökad demokrati och stärkande av vårt samhälle. Många av motionärernas förslag handlar om att öka säkerheten, tydligheten och transparensen i samband med val vilket är mycket bra. Att det idag t.ex. är omöjligt med lokala nyval eller inte finns någon opolitisk instans för prövande av valresultat är en stor brist. Vi anser att det vore positivt om de sittande socialdemokraterna vågade se detta demokratiska underslott.

Vi anser även att det är nödvändigt att staden tillskriver riksdagen för att se över vallagens skrivning gällande budröstning som så tydligt visat på brister i samband med de oegentligheter som kommit i dagen i valet 2002. I 14 kap vallagen står det om budröstning. I 3§ finns det en "gummiregel". 3 § har följande lydelse: "Bud får vara väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, fader, moder eller syskon. Bud får också den vara som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter. Den som anlitas som bud skall ha fyllt 18 år. Lag (2002:68)."

ÄRENDET

Kristina Axén Olin och Rolf Könberg (båda m) har skrivit en motion som dels ifrågasätter huruvida socialdemokratiska valarbetare följt de regler och praxis som gäller röstförfarande vid allmänna val, dels resonerar de om den socialdemokratiska arbetarekommunens inre angelägenheter, bilaga 2.

Motionen tar upp ett antal förslag om förbättringar i valsäkerheten såsom förändringar i valsystemet, arbetssättet i stadshuset och vilka regler som bör gälla vid majoritetsskiftet och frågor kring demokratiska systemet och hur det kan utvecklas.

REMISSER

Motionen har remitterats till stadsledningskontoret, valnämnden, demokratiberedningen och stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Skarpnäck och Skärholmen samt Länsstyrelsen.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 10 april 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Motionen innehåller nio punkter som i hög grad berör de uppgifter som den nyinrättade demokratiberedningen har att handha. Alltså är inrättandet av demokratiberedningen tillgodosett vilken inrättades 2003-03-19.

Frågan om skilda valdagar har under årens lopp varit upp till behandling. 1999 års författningsutredning (2002:42) menade att medborgarna måste ha rätt att kräva att det nära sambandet mellan staten å ena sidan och kommuner och landsting å andra sidan kan bedömas i ett sammanhang. Den lokala demokratin har utvecklats under de senaste trettio åren och gemensam valdag har inte utgjort något hinder mot en utvecklad kommunal demokrati. Skilda valdagar riskerar äventyra sådana viktiga inslag som är kopplade till högt valdeltagande.

Valnämnden beslöt att godkänna tjänsteutlåtandet av den 12 mars 2003 från valnämndens kansli som svar på remissen angående motion 2002:59 från Kristina Axén Olin och Rolf Könberg (båda m).

Valnämndens kanslis tjänsteutlåtande har i huvudsak följande lydelse.

I frågan om antalet valkretsar regleras den i vallagen där det sägs i 2 kap. 6§ att om en kommun har fler än 24 000 röstberättigade, eller kom det för kommunen skall utses minst 51 ledamöter till kommunfullmäktige skall kommunen indelas i två eller flera

valkretsar. Lagstiftningens syfte är att skapa rimlig balans mellan önskemålen att ledamöterna skall ha en lokal förankring och att proportionaliteten mellan partierna skall föreligga och slutligen att goda arbetsförhållanden skall garanteras utan för långt gående partisplittring.

Länsstyrelsens yttrande från den 24 februari 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Länsstyrelsen har en skyldighet att om handlingarna från valnämnden är ofullständiga eller bristfälliga begära att de kompletteras. Länsstyrelsen ska också begära uppgift varför handlingarna är i bristfälligt tillstånd. Finns misstankar om valfusk ligger det i länsstyrelsens utredningsskyldighet att initiera en utredning. Länsstyrelsen kan inte på eget initiativ ta upp denna fråga och få den prövad av valprovsnämnden. Vad gäller valkretsar vill länsstyrelsen dock påpeka att om kommunfullmäktige i Stockholms stad vill ändra antalet valkretsar medför det att varje ändring i valkretsindelningen i Stockholm stad medför att ändring måste ske även inom Stockholms läns landstings indelning av valkretsar.

I övrigt anser länsstyrelsen att till stor del tar motionen upp frågor som inte i huvudsak berör länsstyrelsens roll som valadministrativ myndighet och finner att de inte föranleder några särskilda kommentarer.

Demokratiberedningen beslutade den 15 oktober 2003 enligt följande

1. Att-satsen om att inrätta demokratiberedningen redan 1 januari 2003 anses besvarad.
2. Att-satsen om att erbjuda samtliga förtroendevalda i Stockholms stad en grundläggande demokratiutbildning anses besvarad.
3. I övrigt avslå motion 59/2002 av Kristina Axén Olin (m) och Rolf Könberg (m) om att förbättra valsäkerheten vid allmänna val.
4. Därutöver anföra följande

Delar av det motionen tar upp är frågor riksdagen har rådighet över, vilka en del av dem är föremål för utredning. Det finns skäl att demokratiberedningen bevakar dessa och återkommer när konkreta förslag presenteras.

Reservation anfördes av *Rolf Könberg m.fl.* (m) och *Malin Strid m.fl.* (fp), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade den 27 mars 2003 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande av den 7 mars 2003 som sitt svar gällande motion om att förbättra valsäkerheten vid allmänna val.

Reservation anfördes av *Billy Östh m.fl.* (m) som yrkade att Skarpnäcks stadsdelsnämnd föreslår att kommunfullmäktige bifaller motionen.

Röstförklaring lämnades av *Monika Lindh m.fl.* (s) enligt följande.

Vi stödjer förvaltningens förslag till yttrande. Vår uppfattning är att det finns delar av motionen som skulle ha kunnat diskuterats också i Skarpnäcks stadsdelsnämnd. Dock i det sammanhang som dessa förslag finns redovisade anser vi det inte meningsfullt.

De onyanserade och dessutom verifierat felaktiga påhopp och påståenden som motionen innehåller förtar helt och hållet eventuellt diskuterbara förslag.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning anser att frågorna inte direkt berör nämndens verksamhets- eller kompetensområde. Förvaltningen föreslår därför stadsdelsnämnden att inte yttra sig.

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade den 20 februari 2003 att som svar på remissen åberopa föreliggande tjänsteutlåtande av den 29 januari 2003 från stadsdelsförvaltningen.

Reservation anfördes av *Mats G Nilsson m.fl.* (m) och *Anna Starbrink m.fl.* (fp) och *Birgitta Borg* (kd) mot nämndens beslut med hänvisning till sitt yrkande enligt följande.

Att Kungsholmens stadsdelsnämnd uttalar att valfusk är fullständigt oacceptabelt samt,

Att Kungsholmens stadsdelsnämnd står till förfogande för eventuella insatser 2006 för att säkerställa att valet går demokratiskt riktigt till.

Stadsdelsförvaltningen anger i sitt remissyttrande att motionen är politisk och avstår därför från egna ställningstaganden. Det vore rimligare att förvaltningen avgav att motionens förslag inte vänder sig till stadsdelsnämndernas verksamhet vilket vore en korrekt beskrivning.

Däremot är det stadsdelsnämndens uppfattning och demokratiska skyldighet att medverka till att valen i vår stad och vår stadsdel skall ske under riktiga former. De incidenter som inträffat vid senaste valrörelsen och som tas upp i motionen är fullständigt oacceptabla. Detta är inte en partipolitisk ståndpunkt- detta är en demokratisk ståndpunkt.

Kungsholmens stadsdelsförvaltning anser att valsäkerheten är en viktig fråga. Förvaltningen har dock ingen möjlighet att bedöma riktigheten i farhågor och påståenden som eventuellt valfusk vid det senaste valet. Stadsdelsförvaltningen avstår också från att redovisa några synpunkter på

ningen avstår också från att redovisa några synpunkter på motionens avslutande tio förslag som i huvudsak är av politisk karaktär.

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade den 20 februari 2003 att som svar på remissen godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande av den 11 februari 2003.

Reservation anfördes av *Britt-Marie Lagerqvist* (m) enligt följande.

Demokratin bygger på alla medborgares rätt att uttrycka sina åsikter och välja sina företrädare i fria val.

Att på otillbörliga sätt manipulera denna fria valprocess är mycket allvarligt, vare sig detta sker genom falska valsedlar, genom att skämma människor att lägga sin röst på något parti. När man dessutom på ett mycket medvetet sätt utnyttjar att människor är sjuka, svaga eller på annat sätt beroende av hjälp till att påverka dem att välja ett parti visar de en skrämmande brist på respekt för demokratins grunder samtidigt som det är moraliskt förkastligt.

Det vore allvarligt nog redan om misstankar om valfusk funnits. Under förra årets val stannade det inte vid misstankar utan det finns ett antal fall där medvetet eller omedvetet valfusk verkligen förekommit.

För att fördjupa demokratin framförallt lokalt och för att minska förutsättningarna såväl för valfusk som för att detta skall kunna döljas eller kunna ske utan åtgärder ger motionen förslag på ett antal åtgärder. Vi uttalar vårt stöd för dessa åtgärder och tillstyrker därför motionen.

Skärholmens stadsdelsförvaltning har ingen åsikt i frågan eftersom den är politisk och ej berör förvaltningens verksamhet.

RESERVATIONER M M

Demokratiberedningen

Reservation anfördes av Rolf Könberg m.fl. (m) och Malin Strid m.fl. (fp) enligt följande.

Att bifalla motionen samt

Att därutöver anförä följande

Det finns en stor skillnad i praktisk demokratisyn mellan de borgerliga och socialdemokraterna och den handlar om vem som skall bestämma. Socialdemokraterna har sedan decennier tillbaka uppfattningen att politiker på såväl lokal som riksnivå skall ta besluten åt medborgarna och för att kunna verkställa alla de beslut som känns nödvändiga måste skatten vara så hög som möjligt. Följdriktigt är Sverige världsmästare i skattetryck, en bit över 50 procent. En så hög skattenivå innebär med nödvändighet att den enskilda människans eller familjens utrymme för egna beslut i vardagen är förhållandevis liten.

En liberal linje däremot är att skatten skall vara så låg som möjligt för att ge medborgarna stort inflytande över den egna tillvaron. De verksamheter som organiseras med utgångspunkt från politiska beslut skall så långt möjligt byggas på ett sådant sätt att valfrihet för den enskilda uppnås. Det kan exempelvis gälla val av skola, barnomsorg eller äldreomsorg.

Det är utifrån dessa grundläggande principer som socialdemokraternas agerande i samband med förra årets valrörelse skall ses och varför partiet med enfaset motsätter sig att förslag till reformer. Socialdemokraterna är i grunden emot lokala folkomröstningar, skilda valdagar, möjlighet till nyval och att inrätta en opolitisk instans för valprovning.

Efterdyningarna av valet i september 2002 visar att vårt valsysteem har uppenbara brister. Det är fastslaget att valfusk förekom genom ombudsöstning i flera fall. Mest flagrant var det socialdemokratiska mötet på ett äldreboende i Hässelby där de boende uppmanades att ta med sig röstkorten för att ombudsösta i anslutning till sammankomsten. Ett antal fall av misstänkt socialdemokratiskt valfusk är fortfarande under utredning av polis och åklagare.

Förra höstens händelser sätter fingret på ett problem som måste lösas. Det är inte demokratiskt tillfredsställade att det inte finns någon instans som kan gå in och granska genomförande av ett val och sammanställda valresultat. Att det socialdemokratiska valfusket i Stockholm förra hösten har föranlett regeringen att tillstötta en utredning kring hur ombudsöstning skall handläggas i framtiden är väl bra. Men den löser knappast problemen med ett antal svagheter i valsysteem som så tydligt framkom efter förra årets val. Ett första steg i att öka rättsäkerheten i

efter förra årets val. Ett första steg i att öka rättsäkerheten i röstförfarandet borde vara att upprätta en oberoende valinspektion.

Så länge kommunal- och landstingsvalen genomförs parallellt med valet till riksdagen kommer de två kommunala valen få en undanskymd roll. Detta problem är särskilt tydligt i Stockholm och den övriga regionen eftersom Stockholm naturligt blir arenan för den rikstäckande valrörelsen. Den massmediala situationen i stockholmsregionen förstärker detta faktum då frånvaron av lokal press i traditionell bemärkelse gör att den lokala valrörelsen får lite uppmärksamhet. Enligt vår bedömning är detta ett reellt hot mot demokratin. Om vi i framtiden ändra princip och skiljer valdagarna åt kommer lokala frågor att med automatik få större utrymme i debatten. Till saken hör att socialdemokraterna starkt motsätter sig skilda valdagar för att de vill få draghjälp av de rikstäckande valrörelseapparaten. De slipper också fokus på för partiet tråkiga diskussioner om exempelvis skatteutjämning eller hur den socialdemokratiska regeringen inte ger resurser till ny infrastruktur i stockholmsregionen.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:59

2002:59

**Motion av Kristina Axén Olin och Rolf Könberg
(båda m) om åtgärder för att förbättra
valsäkerheten vid allmänna val i Stockholm i
anledning av det konstaterade socialdemokratiska
valfusket**

Att demokratin ständigt måste underhållas och återerövas är en sanning som just nu är ovanligt aktuell i Stockholm. Moderata samlingspartiet i Stockholm är djupt oroat över den demokratiska utvecklingen i huvudstaden. Under den senaste månaden har flera fall av socialdemokratiskt valfusk avslöjats. Riksdagens valprovsnämnd har bekräftat att oegentligheter förekommit. Huruvida dessa påverkat valutgången eller ej är enligt vår mening inte det viktigaste. Fusk är fusk och strider mot den svenska demokratin – oavsett effekt.

Tre fuskanklagade fullmäktigeledamöter

Inte mindre än tre ledamöter av fullmäktige är polisanmälda för olika former av valfusk och vid ett äldreboende i Hässelby arrangerade socialdemokraterna en poströstning under falska förespeglningar. Dessutom har många gråzonsbetonade händelser inrapporterats där socialdemokratiska valarbetare på olika sätt agerat inne i och kring vallokaler. Mycket talar för att de avslöjade fallen bara är toppen av ett isberg.

Under årens lopp har socialdemokratiska aktivister dömts för valfusk och före detta aktiva socialdemokrater har redogjort för ett omfattande och systematiskt valfusk. En delförklaring till att socialdemokratiska företrädare systematiskt ägnar sig åt valfusk kan vara de signaler som sänds från regeringen och förra demokratiministern Brita Leijon. Hon hävdade bland annat att en högt valdeltagande i sig skulle vara ett bevis för att demokratin fungerar. Det som nu hänt visar att så inte är fallet.

Hästhuvud i sängen

Uppgifterna om socialdemokraternas interna bråk- och mygelkultur kan också påverka valarbetarna i deras agerande utanför arbetarkommunen. Att tre av de polisanmälda socialdemokraterna är ledamöter i fullmäktige och att en ersättare i riksdagen medverkade vid den av socialdemokraterna arrangerade poströstningen på Skolörtens äldreboende i Hässelby, vittnar om en kultur som accepterar valfusk och att det inte handlar om tillfälligheter.

Händelseförloppet efter valet visar ännu tydligare att socialdemokraterna i vissa avseenden har en grumlig demokratisyn. Framträdande personer inom socialdemokratin har sagt följande om atmosfären inom partiet i Aftonbladet: "Arbetarkommunen är som en lättversion av Sovjetunionen" (Tjia Torpe, f.d. borgarråd), "De valde Teres Lindberg för att stoppa Nalin. Det är sinnessjukt." (Lars Rådh, f.d. borgarråd), "Jag bearbetar fortfarande ett personligt trauma" (Peter Larsson, f.d. landstingsråd) och "Jag är rädd för att få ett hästhuvud i sängen" (Maria Östberg Svanell, ordförande för kvinnodistriktet). Det är därför lite svårt att tro på arbetarkommunens ordförande Bosse Ringholm när han konstaterar att "vi har en bra stämning efter valet".

Bosse Ringholm tycker inte att oppositionen skall opponera

Att arbetarkommunen i Stockholm har en märklig demokratisyn bekräftas även av att Bosse Ringholm i en kommentar till det socialdemokratiska valfusket anklagar de borgerliga partierna som "uppenbarligen ansträngt sig för att leta fram sådana här tillfällen". Den enda rimliga tolkningen av Bosse Ringholms uttalande är att finansministern inte tycker att oppositionen skall bedriva oppositionspolitik och granska det styrande partiet. Han tycker inte att moderaterna skall avslöja socialdemokratiskt valfusk. Därtill är han uppenbart medveten om att de socialdemokratiska valarbetarna ägnat sig åt valfusk och att sådant skulle avslöjas om någon letade.

Det kulturklimat som råder inom arbetarkommunen med misstänkt valfusk, riggade val av kandidater och allmänt mygel har uppenbart fortplantat sig ut bland valarbetare. Om beteendet i arbetarkommunen är normgivande inom socialdemokratin, är det inte konstigt om medarbetarna har ett rymligt samvete i samband med röstningsförfarandet. Många saknar uppenbarligen de spärrar som borde finnas i en välfungerade demokrati och rättsstat.

Det demokratiska systemet urholkas

En allvarlig aspekt kring det socialdemokratiska valfusket är att allmänhetens förtroende för det demokratiska systemet urholkas. Vi moderater anser att den demokratiska diskussionen måste förnyas och fördjupas. Tyvärr är det oftast just det parti som anklagas för valfusk som är motståndare till förändringar av valsystemet. Det är också detta parti som anser att man utan problem kan köra över eller besluta om återställare av beslut som den tidigare majoriteten fattade i god tid före valet.

Två illavarslande svek

Förutom konstaterade oegentligheter vid själva valet till stadsfullmäktige, finns två andra illavarslande tecken på bristande respekt för den kommunala demokratin.

? Dels handlar det om att svika vallöften, eller snarare om det största löftessveket i modern tid i Stockholm. Många stockholmarna röstade på socialdemokraterna i trygg förvisning att partiet var emot trängselavgifter, för att efter valet kunna konstatera att man blivit lurade. Det är nu en demokratisk hygienfråga att stockholmarna snarast får säga sitt i frågan genom en folkomröstning den 14 september 2003, inte 2006 då avgifterna redan är införda sedan två år.

? Dels handlar det om att använda den makt man fått på ett odemokratiskt och maktfullkomligt sätt. Socialdemokraterna har efter valet bland annat brutit ingångna avtal med leverantörer och retroaktivt återtagit erbjudanden till över 5000 hyresgäster att köpa sina lägenheter.

Detta är sammantaget en mycket dålig början för den kommunala demokratin i Stockholm under åren 2002-2006. Nedan följer därför en rad punkter där moderaterna föreslår förändringar av valsystemet, arbetssättet i stadshuset och vilka regler som bör gälla vid majoritetsskiftet för att skydda företag och enskilda individer från att drabbas av maktfullkomlighet och ändrade spelregler omedelbart efter en skifte vid makten.

Såväl fullmäktige som riksdagen bör besluta om några ändringar av lagar och förordningar för att stärka demokratin. Nedan tar vi upp några av dessa:

Skilda valdagar

Det är ett faktum att den gemensamma valdagen gör att den kommunala valrörelsen kommer i skymundan. Den nationella valrörelsen dominerar starkt i media, inte minst i Stockholm där det finns väldigt lite lokal media i

media, inte minst i Stockholm där det finns väldigt lite lokal media i jämförelse med landet i övrigt. Den lokala valrörelsen får lite utrymme och lite uppmärksamhet, vilket gör att företrädarna är förhållandevis okända och kommunalpolitiken får en anonym profil.

Socialdemokraterna befarar att valdeltagandet skulle bli lägre om man införde skilda valdagar. En sådan utveckling är kanske inte helt otrolig. Samtidigt skulle dock stockholmarna tvingas intressera sig mer för vad som verkligen sker på det kommunala planet. Kunskapsnivån skulle höjas och därmed skulle demokratin fördjupas. Vi skulle komma bort från det nuvarande tillståndet, där kommunalvalet bara är ett tämligen ointressant bihang till riksdagsvalet.

Möjlighet till kommunala nyval

Enligt kommunallagen är det omöjligt att utlysa kommunala nyval. Denna lag är omodern och bör ändras. Utvecklingen har sprungit ifrån denna lag, som instiftades när det fanns fem partier och en tydligt uppdelad politisk spelplan. Antingen var det en tydlig vänstermajoritet eller en tydlig borgerlig majoritet. Numera finns det från tid till annan fler andra partier i vårt lands fullmäktigeförsamlingar som inte kännetecknar sig som höger eller vänster. Den politiska kartan har även på kommunal nivå blivit allt mer stökig. I Stockholm har samtliga majoriteter de senaste 20 åren spruckit mer eller mindre tydligt på grund av detta.

Efterspelet till årets val, där tre av partiets fullmäktigeledamöter är polisanmälda för valfusk, är ett tydligt exempel på att den nuvarande ordningen är demokratiskt otillständig. Självfallet måste nyvalsmöjligheter finnas, bland annat när det visar sig att det vinnande partiet valfuskat.

Opolitiska instanser för valprövning

I efterspelet till socialdemokraternas valfusk i Stockholm har det visat sig att den instans som slutgiltigt fastställer om valfusk inverkat på ett valresultat, riksdagens valprövningsnämnd, är politiskt tillsatt efter majoritetsställningen i riksdagen. Det innebär att en majoritet av socialdemokrater i valprövningsnämnden beslutar om socialdemokraternas valfusk i Stockholm. Detta är naturligtvis oacceptabelt ur ett demokratiskt perspektiv. Det går inte att frigöra sig från misstanken att partisamhörigheten inverkat på utslaget i valprövningsnämnden. Den nuvarande valprövningsordningen måste ändras. Det är ett demokratiskt renlighetskrav.

Valresultatet skall återspeglas i fullmäktige

Valresultatet i Stockholm 2002 gav en icke-socialistisk majoritet. På grund av systemet med sex valkretsar finns emellertid två partier inte representerade i fullmäktige. Därmed har stockholmarna fått en socialistisk majoritet som genomför beslut långt ifrån folkviljans mening. Indelningen i sex valkretsar kan därför starkt ifrågasättas ur ett demokratiskt perspektiv.

Enligt kommunallagen skall kommuner av Stockholms storlek, när antalet röstande överstiger 24 000, indelas i minst två valkretsar. I Stockholm har vi sex valkretsar. En utredning bör tillsättas om vilket antal valkretsar som på bästa sätt återspeglar valresultatet. Likaså bör man utreda om det är möjligt att ändra kommunallagen så att det blir upp till varje kommun att besluta om antalet valkretsar.

Stärk möjligheten till kommunala folkomröstningar

I valrörelsen var socialdemokraterna extremt tydliga i ett avseende. Finansborgarråds kandidaten Annika Billström sade att om socialdemokraterna vinner valet kommer trängselavgifter inte att införas under kommande mandatperiod. Detta trodde väljarna på. Kort efter valet ändrade sig socialdemokraterna och bestämde sig för att införa trängselavgifter. Det är ur demokratiskt perspektiv helt förkastligt att lura väljarna på det sätt som socialdemokraterna gjort. Någon möjlighet till nyval finns inte, men däremot finns möjligheten att genomföra kommunala rådgivande folkomröstningar. Trängselavgifter är ett exempel på en fråga där folkomröstningsinstrumentet med fördel kan användas. Samtidigt bör frågorna om beslutande folkomröstningar och om att folkomröstningar skall genomföras inom en viss tidsgräns utredas.

Inrätta demokratiberedningen omedelbart

I uppgörelsen mellan de tre partier som för närvarande styr Stockholm återfinns en nyinrättad demokratiberedning. Emellertid skall denna beredning inrättas först vid nästa halvårsskifte. Händelserna efter valet gör dock att demokratiberedningen bör tillsättas och börja sitt betydelsefulla arbete omedelbart.

Kunskaperna kring grundläggande demokratiska principer är uppenbart otillräckliga bland stadens förtroendevalda. Därför bör samtliga förtroendevalda erbjudas en grundläggande demokratiutbildning inom ramen

da erbjudas en grundläggande demokratiutbildning inom ramen för den nya demokratiberedningen

Kommunala valobservatörer

Efterspelet till hösten val visar med all önskvärd tydlighet att stockholmarna inte kan lita på att valförfarandet går rätt till. Socialdemokraternas valarbetare har vid ett flertal tillfällen missbrukat sin ställning och riksdagens valprovsningsnämnd har bekräftat att oegentligheter förekommit. Redan den 14 september 2003 kommer stockholmarna att rösta om EMU-inträde och förhoppningsvis också om trängselavgifternas vara eller icke vara. Valnämndens kansli bör omgående utreda frågan om valobservatörer för att säkerställa att kommande val kan genomföras i god demokratisk anda.

Stopp för retroaktiva beslut

Över 5 000 hyresgäster i de kommunala bostadsbolagen hade i god tid före valet, i flera fall redan under våren 2002, fått erbjudande om att köpa sina lägenheter. Efter valet har den nya majoriteten genom retroaktiva beslut återtagit erbjudandena, som i god demokratisk anda hade givits av den tidigare majoriteten och med minst 2/3 av rösterna antagits av hyresgästerna på köpet. De 5 000 hyresgästerna är nu brutalt överkörda av en dogmatiskt socialistisk politik. Beslutet att retroaktivt förneka dessa människor möjligheten att köpa sin lägenhet är ett demokratiskt lågvattenmärke och borde inte vara ett inslag i en väl fungerande demokrati. Därtill kommer att Länsstyrelsen sagt nej till ytterligare 1 000 hyresgäster i 11 bostadsrättsföreningar i Östberga, vilka t.o.m. hade skrivit köpavtal med Svenska Bostäder.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att kommunfullmäktige beslutar att

1. tillskriva riksdagen och hemställa att riksdagen beslutar om skilda valdagar
2. tillskriva riksdagen och hemställa att riksdagen beslutar att inrätta möjligheten till kommunala nyval
3. tillskriva riksdagen och hemställa att riksdagen beslutar att införa opolitiska instanser för att pröva valresultat
4. tillskriva riksdagen och hemställa att riksdagen beslutar att ändra kommunallagen så att det står varje kommun fritt att besluta om antalet valkretsar

5. tillskriva riksdagen och hemställa om att riksdagen beslutar utreda frågan om beslutande folkomröstningar och att dessa skall genomföras inom en viss tid från att frågan väckts
6. inrätta demokratiberedningen redan från den 1 januari 2003
7. erbjuda samtliga företroendevalda i Stockholms stad en grundläggande demokratiutbildning
8. ge valmyndigheten i uppgift att utreda frågan om valobservatörer i kommande val
9. uppmana de politiska partierna att vid maktskiften inte ta retroaktiva beslut som är riktade mot enskilda individer.

Stockholm den 6 december 2002

Kristina Axén Olin

Rolf Könberg